

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė ragina Seimą nedelsti dėl internetinio balsavimo

Raimonda BOJAŽINSKYTĖ

Internetinis balsavimas ir jo keliami iššūkiai – klausimas apie kurį diskutuojama jau dešimtmetį. Valdančioji dauguma žada siekti, kad reikalingi įstatymų pakeitimai būtų priimti šios kadencijos Seime, o balsuoti internetu būtų galima jau 2023-ųjų savivaldos rinkimuose. To siekia ir Pasaulio lietuvių bendruomenė, pabrėždama, kad šis balsavimo būdas turėtų būti pirma ištestuotas mažiau svarbiuose rinkimuose, o po metų galėtų būti saugiai naudojamas ir 2024-aisiais, kuomet vyks net trys patys svarbiausi rinkimai – Prezidento, Seimo ir Europos Parlamento, o taip pat, tikėtina, kartu bus surengtas ir referendumas dėl daugybinės pilietybės.

Todėl internetinio balsavimo įteisinimui paskutiniame Seimo ir PLB komisijos posėdyje buvo skiriama labai daug dėmesio. Posėdžio dalyvius sveikinęs Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Žygimantas Pavilionis džiaugėsi, kad šis Seimas – labai geranoriškas diasporai, linkęs bendradarbiauti tiek su ja, tiek su jos problemomis besirūpinančia komisija. „Kuo daugiau jūs mums padėsite, būsite mūsų akys, vedliai, tuo bus geriau“, – sakė Ž. Pavilionis, pabrėždamas, kad visada įsivaizdavo Lietuvą kaip diasporos valstybę.

Kad šis Seimas yra pasiryžęs priimti reikalingus įstatymų pakeitimus internetinio balsavimo realiam įgyvendinimui, tikino ir parlamentarė, komisijos pirmininkė Dalia Asanavičiūtė. Plačiau tokio balsavimo aspektus aptaręs teisininkas, asmens duomenų apsaugos specialistas, Seimo ir PLB komisijos narys Gediminas

Ramanauskas savo kalbą pradėjo Viljamo Folknerio citata: „Negalėsite atrasti naujų horizontų, kol neišdrįsite palikti kranto“. Taip drąsindamas įgyvendinti balsavimą internetu.

G. Ramanauskas pabrėžė, kad Lietuva yra pažangi, skaitmeniška, moderni ir drąsi valstybė, bet kartu – ne naivi. Užima ketvirtą vietą pasaulyje pagal Jungtinių Tautų Tarptautinės telekomunikacijų organizacijos (ITU) Globalų kibernetinio saugumo indeksą. Lietuvoje jau įdiegta ir Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platforma (VIISP), t. y., Lietuvos sąveikumo platforma, leidžianti paslaugų teikėjams lanksčiai bei nesudėtingai talpinti ir kurti elektronines paslaugas, o paslaugų gavėjams visas šias paslaugas užsisakyti vienoje vietoje. Tai esą rodo, jog Lietuva pajėgi įgyvendinti balsavimą internetu svarbiausiuose tautos klausimuose.

G. Ramanauskas pateikė ir komisijos strateginius siūlymus dėl internetinio balsavimo įgyvendinimo, taip pat akcentavo, kad labai svarbu paruošti galimybių studiją, ištestuoti ir pilnai audituoti, kad būtų užtikrintas tokio balsavimo saugumas, slaptumas ir anonimiškumas.

G. Ramanausko teigimu, balsavimo internetu galimybė turėtų būti suteikta visiems Lietuvos Respublikos piliečiams, neapsiribojant Pasaulio lietuvių apygarda, o išbandyta galėtų būti jau per savivaldos rinkimus. Tačiau jis pabrėžė, kad nesiūloma įvesti balsavimo internetu kaip vienintelio būdo balsuoti. Balsavimas internetu būtų fakultatyvus būdas, greta balsavimo paštu ir gyvo balsavimo.

Tokiai nuomonei posėdyje pritarė ir parlamentaras Andrius Bagdonas, pridūręs, kad visos valdančiosios koalicijos partijos pasisako už internetinį balsavimą. A. Bagdonas pabrėžė, kad tiek Lietuvoje, tiek užsienyje gyvenantiems Lietuvos piliečiams turi būti suteikta galimybė rinkti Prezidentą, savo atstovus Seime ir Europos Parlamente patogesniu būdu, įtraukiant kuo daugiau piliečių į šį procesą.

Tačiau Seimo darbo grupės, kuri analizuoja rinkimų sistemą, vadovas Andrius Vyšniauskas tikino, kad įteisinti internetinį balsavimą nebus taip paprasta. A. Vyšniausko vadovaujama darbo grupė rugsėjo pradžioje Seimo valdybai ruošiasi pateikti Rinkimų kodekso projektą, kuriame bus įtrauktas ir internetinio balsavimo reglamentavimas. Manoma, kad Seimas geriausiu atveju jį priims rudens sesijoje, o tik tada bus galimi techniniai sprendimai.

Esą procesas užtruks, nes po mėnesio pradės dirbti naujos sudėties Vyriausioji rinkimų komisija, kuriai teks uždavinys kartu su kitomis institucijomis parengti internetinio balsavimo techninį sprendimą. A. Vyšniauskas pabrėžė, kad vien internetinio balsavimo platformos sukūrimas ir minimalus testavimas užtruktų ne mažiau nei 9 mėnesius, todėl nėra net teorinės galimybės turėti internetinį balsavimą 2023 m. pradžioje vyksiančiuose savivaldos rinkimuose. A. Vyšniauskas rekomenduoja visą dėmesį orientuoti į 2024-ųjų rinkimus ir galimą referendumą dėl pilietybės ir būtent tuomet išbandyti internetinio balsavimo įrankius vienmandatėje Pasaulio lietuvių apygardoje.

Pasak A. Vyšniausko, įteisinant internetinį balsavimą teks susidurti su trimis iššūkiais. Vienas jų – kibernetinis saugumas. Seimo darbo grupės vadovas pabrėžė, kad internetinio balsavimo sistema nuo pirmos dienos turi būti maksimalaus saugumo ir didžiausio pasitikėjimo sistema. Antroji problema – asmenų, kurie dalyvauja rinkimuose, identifikavimas, nes ne visi užsienyje gyvenantys lietuviai turi prieigą prie Lietuvoje veikiančių sistemų.

Pavyzdžiui, elektroninė bankininkystė yra populiariausias būdas prisijungti prie visų platformų, tačiau, jei žmogus pakankamai ilgai gyvena užsienyje, gauti ją Lietuvoje gana sunku. Tas pats ir su mobiliu parašu. Todėl, pasak A. Vyšniausko, prisijungimas ir asmens identifikavimas reikalauja atskiro sprendimo, kad visi turėtų vienodas galimybes ir sąlygas prisijungti prie internetinio balsavimo platformos.

Trečioji problema – balsų pirkimo galimybė, todėl turėtų būti sugalvota kaip užkirsti tam kelią. Visgi A. Vyšniauskas tikino neabejojantis, kad sutvarkius teisinę bazę, internetinis balsavimas bus įteisintas.

Patirtimi, kaip būtų galima spręsti šias problemas, posėdyje pasidalino Estijos Parlamento narys Erki Savisaar. Estijoje internetinis balsavimas buvo įteisintas dar 2005-aisiais. E. Savisaar pabrėžė, kad jo pagrindas yra tapatybės numeris, kurį kiekvienas asmuo Estijoje gavo 1989 m. Elektroninė tapatybė buvo įgyvendinta 2002-aisiais, o 2005 vietos savivaldos rinkimuose pirmąkart išmėgintos internetinio balsavimo galimybės.

E. Savisaar teigė, kad tuomet internetiniu balsavimu pasinaudojo 1,9 proc. visų balsuotojų, bet skaičius sparčiai augo ir dabar šia sistema naudojasi pusė visų balsavusių rinkėjų. Šiuo metu Estijoje taip balsuoja ir jauni, ir pagyvenę, ir eiliniai,

ir išsilavinę. E. Savisaar pabrėžė, kad turėjo praeiti trys rinkiminiai ciklai, kad šios sistemos vartotojai taptų įvairūs. Kalbėdamas apie sistemos saugumą estų parlamentaras patarė eiti vienu žingsniu greičiau, negu puolėjas. Todėl kiekvieniems rinkimams Estijoje yra parengiama nauja internetinio balsavimo versija.

Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Henkė pabrėžė, kad internetinio balsavimo sistemos įdiegimas yra be galo svarbus ir pasiūlė testuoti šią sistemą Pasaulio lietuvių apygardoje. Pasak D. Henkės, prieš tai pasaulio lietuviai turi būti supažindinti su tokia galimybe, kad įstikintų, jog sistema yra saugi.

Posėdyje taip pat buvo svarstomas pasaulio lietuviams šiuo metu itin aktualus klausimas dėl konsulinių paslaugų gerinimo. Visai neseniai Seime buvo patvirtintas asmens tapatybės kortelės ir paso išdavimo įstatymo pakeitimas, leidžiantis pandemijos atveju, užsakyti asmens dokumentus ir juos gauti paštu.

Pasak komisijos nario Ryčio Virbalio, beveik visi pasaulio lietuviai daugiau ar mažiau naudojami konsulinėmis paslaugomis, todėl labai svarbu žinoti kaip organizuojamas konsulinių paslaugų teikimas ir ką planuojama daryti. Esą daug lietuvių užsienyje gyvena toli nuo ambasadų ar konsulatų, o konsulinių misijų nebūna daug, tačiau, kol konsulinės paslaugos nėra visos skaitmenizuotos, misijos yra labai svarbi paslaugų teikimo dalis. Komisijos narys taip pat pastebėjo, kad kartais tenka susidurti su atvejais, kai konsulinėse įstaigose neatsakoma į paklausimus, prašymus arba atsakoma labai formaliai.

Užsienio reikalų ministerijos kanclerė Inga Černiuk tikino, esą atlikus analizę buvo pastebėta trūkumų, todėl planuojama dirbti, kad konsulinių paslaugų sistema būtų subalansuota ir nukreipta į tuos taškus, kur yra didžiausias poreikis. I. Černiuk manymu, visos valstybės paslaugos galėtų būti centralizuotai teikiamos lygiai kaip Lietuvos piliečiams gyvenantiems Lietuvoje, taip ir Lietuvos piliečiams, gyvenantiems užsienyje, jei užsienyje gyvenantys piliečiai galėtų save identifikuoti. Kanclerė įsitikinusi, kad užsienyje esančiųjų identifikacija didžiausia problema, o taip pat ir žmonių nenoras naudotis skaitmenizuotomis paslaugomis.

Užsienio reikalų ministerijos Konsulinio departamento direktorius Audrius Bendinskas pabrėžė, kad pasaulio lietuviams būtinas naujas savęs identifikavimo elektroninėje erdvėje įrankis, nes šiuo metu egzistuojančiais įrankiais išieviai nesinaudoja. Lietuvos bankininkystę, lietuviško mobilaus operatoriaus telefonus,

registrų centro elektronines korteles turi vienetai, asmens tapatybės korteles su 3 metus galiojančiais sertifikatais turi tik dalis, ir tik Europoje. A. Bendinsko nuomone, valstybė turėtų sukurti vieną įrankį, kuris būtų naudojamas ir rinkimams, ir paslaugų gavimui. Konsulinio departamento direktorius priminė, kad daugelis valstybės teikiamų paslaugų jau yra suskaitmeninta, tačiau jomis nesinaudojama, nes žmonės nebuvo tinkamai informuoti.

Seimo ir PLB komisijos posėdžio pabaigoje buvo priimtos dvi svarbios rezoliucijos [„Dėl balsavimo internetu rinkimuose įgyvendinimo“](#) ir [„Dėl konsulinių paslaugų teikimo“](#).

Šaltinis: <https://www.itlietuviai.it>